

La cooperació al desenvolupament en l'àmbit municipal

Els ajuntaments obren
les finestres al sud

Carme Coll* i Tona Mascareñas**

La cooperació descentralitzada municipal és tan recent com la restauració dels ajuntaments democràtics a Espanya. Després de 40 anys de dictadura, la convocatòria de les primeres eleccions municipals, fa justament 18 anys, va significar un esclat de participació política i la recuperació dels conceptes de poder local i autonomia dels ens locals.

La necessitat de les noves autoritats locals d'obrir-se cap a fora es concretà, en un primer moment, amb l'inici de relacions amb altres ajuntaments del nostre entorn geogràfic (ciutats franceses i italianes). S'anava a aprendre de municipalisme, de gestió i de democràcia local.

Un segon moment d'obertura de les ciutats catalanes s'inicia amb realitats més llunyanes, com ara Amèrica Llatina i el Sàhara i, pocs anys després, les ciutats irrompen decididament en l'espai internacional, que fins aleshores havia estat exclusiu dels Estats.

L'inici de les activitats municipals de solidaritat i cooperació internacional té dos grans detonants: el triomf de la Revolució Sandinista a Nicaragua per una banda i, per l'altra, la defensa del dret a l'autodeterminació del Poble Saharauí.

La cooperació i solidaritat municipal reben un gran impuls amb el sorgiment d'entitats ciutadanes, associacions i ONG, que pressionen les autoritats locals i les institucions en general, per tal que compleixin les recomanacions fetes per l'ONU d'aportar el 0,7% del PIB a l'ajut humanitari i a la cooperació internacional.

L'acció municipal en la cooperació al desenvolupament i la solidaritat van demostrar que aquests «nous actors» eren més dinàmics i eficaços a l'hora de crear ponts de diàleg, intercanvi i amistat que el que s'havia pressuposat i que tenien un rol propi en aquest camp.

* Tècnica en cooperació descentralitzada.

** Responsable de la Cooperació amb Amèrica Llatina. Ajuntament de Barcelona.

Nou concepte del paper de les ciutats

Quan el 1970, la Federació Mundial de Ciutats Unides (FMCU) comença a planificar la ciutat i els municipis com els promotors de la cooperació, que abasten tots els aspectes del desenvolupament humà, ho planteja en el marc de la necessitat d'un nou ordre mundial que acabi amb les desigualtats i les hegemònies.

La cooperació i la solidaritat municipal reben un gran impuls amb el sorgiment d'entitats ciutadanes, associacions i ONG, que pressionen les autoritats locals i les institucions en general, per tal que compleixin les recomanacions fetes per l'ONU: aportar el 0,7% del PIB a l'ajut humanitari i a la cooperació internacional

La Federació Mundial de Ciutats Unides (FMCU) i la Unió Internacional d'Autoritats Locals (IULA) promouen les primeres accions de solidaritat intermunicipal.

L'any 1985 se celebrà a Colònia la primera conferència europea sobre ciutats i desenvolupament. Apareix ja l'anunci que les diferències nord-sud són una qüestió de justícia i no de caritat. Alhora, s'introdueix el concepte de *creixement sostenible* com un principi irrenunciable, proposant la creació d'una xarxa europea que agrupi corporacions

locals i ONG, amb la finalitat d'eleva la consciència sobre els problemes globals i aconseguir unes relacions nord-sud més justes.

A la carta europea d'Autonomia Local, en l'article 10, es reconeix a les ciutats la capacitat d'associar-se amb entitats homòlogues.

La Conferència Nord-Sud de l'any 1992, aprovà la carta de Berlín, on es declarà el compromís d'emprendre accions conjuntes per un desenvolupament sostenible.

La primera Assemblea Mundial de Ciutats i Autoritats Locals (AMCAL), convocada l'any 1996 per l'ONU a Istanbul, adoptà el compromís de fer jugar un paper actiu a les ciutats davant els reptes amb els quals s'enfronta la humanitat, com ara la lluita decidida contra la pobresa, la ignorància, la intolerància, la discriminació i l'exclusió.

Seminaris, conferències, trobades, etc. representen un primer esforç per a la posterior conceptualització, anàlisi i coordinació que es dona a favor de la cooperació descentralitzada, des d'organitzacions internacionals municipals.

Diferents instruments i organismes

La cooperació municipal té diferents línies d'actuació. Cada ens local, en funció de la seva realitat i capacitat, ha buscat formes pròpies d'exercir la solidaritat i la cooperació. A Catalunya hi ha gairebé 30 ajuntaments que tenen agermanaments amb municipis de Nicaragua. Un nombre important d'agermanaments amb *daïres* (municipis) saharauis. L'Ajuntament de Barcelona, en l'actualitat, compta amb més de 60 protocols signats amb d'altres ciutats del món, especialment de la Mediterrània i d'Amèrica Llatina. La Diputació de Barcelona ha signat protocols de coopera-

ció amb el departament de Chalatenango a El Salvador i amb la província d'Holguín (Cuba). Ambdues institucions, a més, lideren i treballen en xarxes europees de ciutats mediterrànies.

L'any 1986, es va crear el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, amb l'objectiu d'aglutinar els esforços d'un gran nombre de municipis portant a terme tasques de sensibilització i desenvolupament de projectes concrets.

El 1987, la Federació de Municipis de Catalunya, creà la Comissió de Solidaritat amb la finalitat de coordinar i posar en comú les tasques de cooperació que es porten a terme a nivell municipal.

El 1988, la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, va crear un grup de treball específic de solidaritat i cooperació internacional.

Així mateix, neix al nostre país, la Coordinadora d'Ajuntaments Solidaris amb el Poble Saharai, que aglutina més de 80 ajuntaments de Catalunya.

A nivell europeu, el 1994 es crea un programa pilot de Cooperació Descentralitzada Europa-Amèrica Central per al reforçament institucional centreamericà. El programa és cofinançat per la Comissió Europea (DG-VIII) i compta amb la participació de l'Associació de Municipis d'Holanda, de la Federació de Ciutats Unides de França, i de cinc institucions espanyoles constituïdes en xarxa per aquest programa: Ajuntament de Barcelona, Ayuntamiento de Vitoria, Ayuntamiento de Leganés, Diputació de Barcelona i els Fons Català i Basc de Cooperació. La contrapart centreamericana són ciutats i associacions de municipis de la regió.

Molts ajuntaments de Catalunya han creat Consells de Participació Ciutadana, que dinamitzen la seva tasca de cooperació, i d'altres han creat els seus propis programes de cooperació dedicant el 0,7% del pressupost municipal. Les diputacions també prenen una part important en aquesta activitat, i la Generalitat de Catalunya, el 1995, va crear el Consell Assessor de Cooperació al Desenvolupament.

Segons les dades del *Plan anual de cooperació internacional*, de la Secretaria d'Estat del Ministeri d'Afers Estrangers, la cooperació municipal, el 1994, va augmentar més d'un 300%. Les dades emeses per l'AEI a la trobada a València el 24 i 25 de juny de 1997, calculen que la cooperació municipal i autonòmica representa un 11% del total de la cooperació espanyola.

A Catalunya però, després d'aquests anys d'expansió, hauríem d'avaluar els resultats i, potser, redefinir aquesta activitat, fent front a les crítiques que estem rebent des de nivells estatals –que en realitat amaguen interessos de protagonisme– fins a nivells crítics més radicals que acusen la cooperació al desenvolupament de ser una arma que manté llaços de dependència entre els països en vies de desenvolupament i els desenvolupats.

(Programa Barcelona Solidària. Memòria 1995)

Exemple de projecte cofinançat per l'Ajuntament de Barcelona.

Nom del projecte: Atenció integral per a la detecció i prevenció de l'alcoholisme matern i el síndrome fetal alcohòlic a la comuna de San Ramón (Santiago de Xile).

Entitat: Associació de Suport a les Organitzacions Populars Xilenes (ASOPXI).

Import concedit: 1.100.000 pessetes.

**A Catalunya hi ha gairebé
30 ajuntaments
que tenen agermanaments
amb municipis
de Nicaragua.
També un nombre
important amb
daires (municipis)
saharauis**

Situació actual i perspectives de futur

En el món, s'estan produint transformacions de gran envergadura que el fan cada vegada més urbà i més petit. La facilitat de les comunicacions ha suposat un apropament desconegut fins ara i ha incrementat la consciència general d'interdependència pel que fa, sobretot, al desenvolupament econòmic, la preservació del medi ambient, els problemes socials, etc.

L'anomenada «globalització» ha universalitzat les aspiracions sobre els Drets Humans, aspiració a la qual se sumen també els països més pobres, on precisament té lloc l'exclusió d'una importantíssima part de la humanitat. Ens cal redefinir els principis per tal que les ciutats siguin més viables, més solidàries, més sanes i més segures.

Constatem que l'aplicació de les polítiques d'ajust i estabilització, van acompanyades d'una reducció del paper dels Estats, que no corregeixen la desigual distribució de l'ingrés, ni la disparitat territorial, i que no asseguren uns nivells acceptables del creixement de l'ocupació productiva o un desenvolupament sostenible des del punt de vista ambiental.

Davant d'aquestes polítiques d'estabilització macroeconòmica, doncs, cal construir entorns territorials nous, en els quals els governs locals tinguin un paper decisiu com a innovadors en l'exercici de la concertació estratègica entre els diferents actors socials per a la promoció del desenvolupament econòmic local i l'ocupació productiva.

El debat sobre el paper de les administracions locals ens mostra que processos com la descentralització o la municipalització no es limiten a la transferència de competències i de recursos del nivell estatal al municipal, sinó que plantejen nous models de desenvolupament que exigeixen més eficàcia i una participació ciutadana més gran.

Aquesta situació ens explica, d'alguna manera, els canvis que s'estan produint de forma més o menys aparent, en les darreres relacions bilaterals de cooperació entre els governs locals, tant en l'àmbit llatinoamericà com en el mediterrani. Els agermanaments tradicionals perden força i donen pas a un tipus d'intercanvi a través de xarxes de ciutats, que treballen noves formes de gestió urbana i serveis, però també, i molt especialment, solucions de tipus polític, econòmic i social anteriorment esmentades. ■

Partides de cooperació dels ajuntaments de Catalunya al 1996

Població	Habitants	Fons Català	Total ajut	Població	Habitants	Fons Català	Total ajut
Barcelona	1.643.542	6.000.000	452.273.257	Castellar del Vallès	15.492	1.800.000	*
Badalona	218.725	200.000	3.940.000	Vilassar de Mar	14.631	1.500.000	*
Sabadell	189.404	5.600.000	28.817.000	St. Just Desvern	13.553	1.000.000	*
Terrassa	162.327	1.000.000	19.000.000	Canovelles	13.506		1.143.905
Sta Coloma de Gr.	133.138	9.598.464	10.288.464	Sitges	13.109	3.500.000	*
Tarragona	113.260	5.600.000	*	St. Celoni	12.896	425.000	*
Lleida	112.093	0	100.000.000	Malgrat de Mar	12.341	2.500.000	*
Mataró	101.510	9.000.000	9.000.000	Parets del Vallès	12.292	600.000	*
Reus	90.221	6.106.834	7.006.834	Caldes de Montbuí	12.279	1.100.000	*
St. Boi de Ll.	79.737	1.989.850	8.854.976	Calella	12.069	220.000	*
Girona	68.656	3.000.000	*	Torelló	11.903	1.000.000	*
Manresa	66.320	392.000	8.500.000	Ripoll	11.334	500.000	*
El Prat del Ll.	64.321	0	12.600.000	Arenys de Mar	11.039	25.000	*
Rubí	53.100	1.300.000	9.500.000	Les Franqueses del Vallès	10.768	1.200.000	*
Villadecans	52.510	1.300.000	*	Cardedeu	10.467	900.000	*
Granollers	51.873	2.450.000	7.035.840	La Seu d'Urgell	10.374	350.000	*
Cerdanyola del Vallès	50.024	2.000.000	*	La Garriga	10292	2.630.000	*
Vilanova i la Geltrú	48.955	800.000	8.800.000	St. Quirze del Vallès	10.262		400.000
Espluges de Llobregat	48.310	1.250.000	4.282.969	St. Sadurní d'Anoia	9.475	350.000	1.000.000
St. Cugat del Vallès	44.956	4.500.000	5.985.000	Sta. Margarida de Montbuí	9.440		125.000
Mollet del Vallès	43.502	300.000	*	Vilanova del Camí	9.317	425.000	*
Gavà	37.953		7.665.000	Argentona	8.682	1.500.000	*
Castelldefels	36.647	5.770.000	*	Torroella de Montgrí	7.770	1.000.000	*
Figuères	34.573	300.000	1.100.000	Cervera	7.418	25.000	*
Igualada	32.460	3.000.000	4.950.000	Lliçà de Munt	7.273	600.000	*
Tortosa	30.560	1.312.000	1.312.000	Abrera	6.629	200.000	*
Vic	30.206	1.200.000	*	Súria	6.540	160.000	*
Olot	27.890	1.700.000	1.700.000	La Roca del Vallès	6.504		200.000
Vilafranca del Penedès	27.818	3.200.000	6.977.045	Calonge	6.176		150.000
Blanes	27.596	2.010.989	52.323.490	Montblanc	5.750	32.038	*
Montcada i Reixac	26.356	5.831.834	*	Tona	5.701		70.000
Premià de Mar	25.300	500.000	*	Sentmenat	5.192	125.000	*
S. Vicent dels Horts	22.545	2.000.000	*	L'Escala	5.178	100.000	*
Salt	21.807	569.250	4.307.325	Gironella	5.142		50.000
Molins de Rei	19.144	1.000.000	*	La Senia	5.096	200.000	*
El Vendrell	17.890	389.425	*	St. Fruitós de Bages	5.026		807.849
Martorell	17.850	300.000	*	Castellbisbal	4.893	500.000	1.415.000
Pineda de mar	17.814	100.000	*	Arbúcies	4.848	1.350.000	*
Lloret de Mar	17.706	1.200.000	*	Torrelles de Ll.	3.045	250.000	650.000
St. Feliu de Guíxols	17.430	700.000	*	Celrà	2.358	175.000	*
Manlleu	16.938	1.000.000	*	Les Preses	1.300	100.000	140.000

Font: Anuari Catalunya Tercer Món 1996. Justícia i Pau, 1997

* No es disposa de dades de l'ajut directe.